

SNERTEN

Infoskriv frå Norsk Langeleikforum

Nr. 23
Desember 2021
Årgang 11

«Høyre du, mann!» Utøvarar på konsert på Fagernes 20.09.2021. Foto: Ingri Valen Egeland

Les om:

- Plateslepp og konsert «Høyre du, mann!»
- Langeleiken på Fron
- «Til kjeldene», konsertomtale
- Nytt i langeleikland
- Invitasjon til Klangen før fela
- Innkalling til årsmøte NLF

Kjære alle langeleikvenner

Snart står julen for døren. Vi hadde vel alle håpet nå at denne julen og julefeiringen skulle bli helt som vanlig, men koronaen ser ikke helt ut til å slippe taket, så jeg er nok redd for at det ville komme flere restriksjoner og tiltak fremover for å bremse smittespredningen. Vi får bare krysse fingrene og håpe at situasjonen bedrer seg, slik at det blir mulig å gjennomføre våre aktiviteter, kurs og festivaler fremover. Vårt neste store arrangement som planlegges er «Klangen før fela» på Riksscenen i Oslo 28.-30. januar 2022. Her tenker vi å ha langeleikkurs med Magnhild Karsrud, Solveig Vatn Weisser og Ingrid Lingaas Fossum. Programmet starter opp fredagskvelden med bestillingsverket «Tolgabukk» ved Karl Seglem m.fl. På lørdagen er det kurs, instrumentmakerverksted, fløytespikking og konsert med instruktørene på kvelden. Søndagen er det kurs samt konsertforedraget «Fra note til fremføring». Etter at «Klangen før fela» er ferdig på søndagen, blir det årsmøte i Norsk Langeleikforum (ca. kl. 14:30). Kunne du tenke deg å bidra i styret i NLF? Ta gjerne kontakt med valgkomiteen (Sofrid Olmhus og Marit Steinsrud).

Vi i styret i Norsk Langeleikforum har fortsatt våre digitale aktiviteter, med styremøter på Zoom, som fungerer fint for oss. Det blir mulig for alle i styret å delta, selv om vi sitter på forskjellige steder i landet. Langeleikgruppen i Oslo med instruktør Solveig Vatn Weisser har siden koronatiden startet, også brukt Zoom til sine langeleiksamlinger og har nå åpnet opp for å ta imot andre digitale gjester på sine øvinger.

Prosjektet «Viral langeleik» med nylagde instruksjonsvideoer blir lansert søndag 12. desember på Valdres Folkemuseum, og vi gleder oss til å se og høre resultatet og at langeleiken går viralt! Prosjektet har hatt som mål å styrke rekrutteringen til langeleiken, og prosjektgruppen har ønsket å samle kunnskap om langeleikspill, samt dokumentere og formidle dette videre på nye plattformer. Forhåpentligvis vil prosjektet tiltrekke seg flere som har lyst til å forsøke seg på langeleiken, og både nye og erfarte langeleikspillere vil finne hjelp til alt fra stemming og spilleteknikker til forskjellige slåtter på det innspilte videomaterialet. All honnør til Knut Aastad Bråten og resten av gruppen som har jobbet med prosjektet og laget instruksjonsvideoene!

Vi gratulerer også Elisabeth Kværne og Hans-Hinrich Thedens med nominasjon til Folkelarmprisen 2021 for CD-en «Høyre du mann!» Prosjektet omfatter feltopptak av langeleikspill fra Valdres, Hallingdal, Telemark og Gjøvik fra årene 1955-1983, og viser hvordan folkemusikktradisjonen har utviklet seg gjennom flere generasjoner.

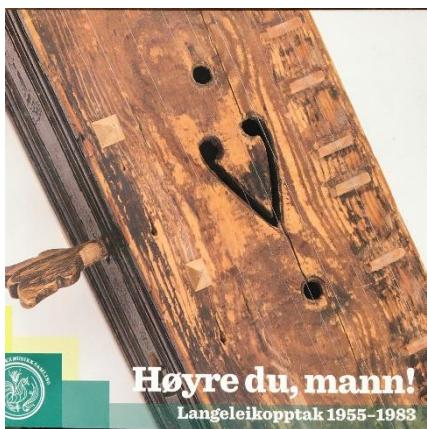
Vi minner ellers om stipendet Norsk Langeleikforum har opprettet til langeleikutøvere og instrumentbyggere mellom 15 og 26 år. Stipendet kan finansiere kurs, undervisning eller annet som gir inspirasjon og kunnskap. Vi tar imot søknader gjennom hele året.

Da håper jeg alle får en fin jul-og julefeiring: ta vare på hverandre både med og uten og langeleik!

Hilsen Lise K. Meling, leder.

«Høyre du, mann», konsert med plateslepp

Tekst: Gunvor Hegge

Vi har tidlegare omtala plata «Høyre du, mann» i Snerten nr 22, denne plata med langeleikopptak frå tidsrommet 1955 – 1983 som Nasjonalbiblioteket i samarbeid med Valdresmusea gav ut i år. I samband med platesleppet vart det halde ein konsert i festsalen på Valdres folkemuseum i september. Her var det samla barn, barnebarn og oldebarn av utøvarane på plata, ja til og med tippoldebarn! Fire av utøvarane var også representert. Som Elisabeth Kværne sa det i innleiinga til konserten:

«Vi skal løfte fram kjeldene våre, dei som er grunnfjellet i tradisjonen, dei som tok vare på musikken i ei tid da ikkje mange verdsette den. Vi skal også løfte fram nokon av dei som såg verdien i å samle, registrere og dele av desse skattane.»

Plata presenterer 42 feltoppptak av langeleikspel frå fire ulike tradisjonar: Valdres, Hallingdal, Telemark og Gjøvik, og på konserten fekk vi høyre eksempel frå alle fire tradisjonsområda både i solo og samspel.

For mange var nok den største overraskinga på plata dei to kjeldene Artur Vibeto og Lina Holte. Ein rekna med at skulle ein finne levande tradisjon frå Telemark, tenkte nok dei fleste at ein måtte leite i dei øvre delane i Vest Telemark, der vi har fleire titals praktfulle langeleikar frå. Men dukkar ein ned i historia så finn vi at også dei eldste kjeldene peiker mot Ulefoss området. Kvar femte namngjevne langeleikspelar i Telemark kjem frå dette området. På konserten kunne ein ynskje barnebarna til

desse to utøvarane, Paul Vibeto og Reidar Holte frå Ulefoss, velkomne til å fortelja om tradisjonen frå nedre Telemark.

På plata er det opptak av Lina Holte der ho spelar ein lått kalla Bordstabelen. Denne låtten fekk vi høyre framført av Andrea Søgnen. I boka Holla-minner 2019 side 19 kan vi lesa at låtten også blir kalla «Fanden på bordstabelen:

«Kortversjonen om denne melodien er at Fanden skulle hente en bordstabel fra saga ved Sannervannet som ble kalt Bordstásaga. Turen med hest gikk seint i de bratte motbakkene over Heglandsheia, mens hesten sprang svært fort i utforbakkene. Slik er også melodien. Variert i tempo». (Spor nr 12 på plata.) Neste nummer av Snerten vil ha ei litt større omtale av Lina Holte og Arthur Vibeto og tradisjonen frå nedre Telemark.

Hans-Hinrich Thedens frå Nasjonalbiblioteket har saman med Elisabeth Kværne stått for arbeidet med å få til denne plata. Hans-Hinrich vart intervjua av Ole Aastad Bråten om betydninga av Nasjonalbiblioteket generelt og med denne utgjevinga spesielt.

Denne plata er viktig for å belyse nokre av dei eldste opptaka som finst. Men det finst uendelig mange fleire opptak og med fleire kjelder. Som Elisabeth seier: «Å velje ut 42 låttar av meir enn 400 objekt er krevjande, og Hans-Hinrich Thedens hadde datalister til hjelp. På desse listene sto ikkje min gamle ven Olav A. Hauge frå Leira. Eg stussa, men tenkte at han var vel forvara i Valdres folkemusikkarkiv, sjølv om eg godt visste at Reidar Sevåg hadde gjort opptak med han på 1960-talet der han fortalte og spelte munnharpe og langeleik. Så vart han rett og slett ikkje med på albumet, trass i at spelet kvalifiserte han.»

Så oppfordringa er å søkje i dei mange arkiva som finst. Der ligg det mange skattar som fortener å koma fram i lyset att.

Vi tek med takketalen frå NLF som Inger Eller Kolbjørnsen held til slutt:

Jeg kommer med hilsen og takk fra Norsk langeleikforum.

Takk for den jobben dere har gjort.

Og takk for måten dere har gjort det på. Når noe er så kompakt og stilsikkert, så vet vi at det ligger mye nøyaktighetsarbeid bak.

I første avsnitt i teksthæftet til CD'en er det en beskrivelse av instrumentet langeleik. Det er en kort, presis og velformulert skildring. Åtte og en halv linje har Elisabeth brukt på å skildre instrumentet og hvordan det brukes. Det er elegant!

I den videre lesingen blir vi introdusert for hvordan dette instrumentet har vært brukt gjennom flere hundre år.

Hver utøver er presentert og innslagene er sortert etter utøverens tradisjon. Dette gir innblikk i hvordan tradisjonene utviklet seg på forskjellige steder.

Dere har sikkert tanker om hvem dere laget denne CDén for? For ettertiden, og for aktive spillere, som kan hente inspirasjon.

Men det er også til nytte for de uinngåtte, som får en oversikt over hva som har foregått i samfunnene før i tiden. Hvis ikke materialet ble samlet og videreforsmidt, så ville det være borte!

Det er så viktig å kjenne sitt ståsted, sin kultur og sin tradisjon. Det gir trygghet å vite hvilke verdier ens samfunn er bygget på. Det gir trygghet i møte med en større verden. Nettopp i vår tid, hvor vi har et mylder av musikk å hente fram, til enhver tid, så kan det å fordype seg i fortidens uttrykk gi oss et sterkt fundament.

Denne musikken deler vi og eier vi. Med denne musikken kan vi stolte gå ut i verden. Vi skal spille langeleik for at det skal finnes langeleik i verden!

At nettopp dere har gjort denne jobben så glimrende er vi i Norsk langeleikforum svært takknemlige for. Vi gratulerer dere med utgivelsen og gleder oss over resultatet!

*Inger Ellen Kolbjørnsen
Sekretær i NLF 2021*

Nytt i langeleikland

Tekst: Elisabeth Kværne

2021 har vore eit begivenheitsrikt år for vener av langeleiken!

Høyre du mann!

Norsk folkemusikksamling slapp arkiv-CD-en med nær 50 kutt frå arkivet på nyåret, og i september markerte vi dette på Valdres Folkemuseum. Det var både lærerikt og rørande å sjå og høyre etterkomrarar, tradisjonsberarar og til og med Oddrun Hegge som er yngstemann på CD-en fekk med fire systera og syskenborn på samspel.

CD-en fekk god omtale på folkemusikk.no og på ein engelsk folkemusikk-nettstad, så den når nok ut til eit større publikum etter kvart. Plata er trykt i 1200 eksemplar, så vi lyt alle ta ansvar for å kjøpe, gje bort og spreie. Då kan det kan hende bli ein ny langelek- CD snart?

Plata vart nominert til Folkelarmprisen, prisen gjekk til CD-boka om Ola Okshovd som Kjellbjørn Karsrud har skrive. Gratulerer til Kjellbjørn!

Utfordringa med ei CD-plate er at folk ikkje lengre har CD- spelar tilgjengeleg. Men då finn du ho på strøymetenester. Men ein arkiv- CD treng å formidle opplysningar og historieforteljingar rundt utøvarane, tradisjonane og låttane. Difor er det viktig å lese teksthæftet! Litt info om utøvarane finn du og på FB sida til Norsk langelekforum.

Vi skal alle kjenne på takksemd og interesse for dei fantastiske kjeldene våre, dei som spelte, formidla og held liv i tradisjonane rundt langeleiken. Vi kan heidre dei ved å bli kjent med musikken og liva deira.

I mange år har dei som forskar på folkemusikk og folkedans i Norden vore organisert i eit nordisk nettverk for Folkemusikkforsker (NOFF).

I starten av desember var dei samla på Nasjonalbiblioteket, under leiing av Astrid Nora Ressem og Hans Hinrich Thedens.

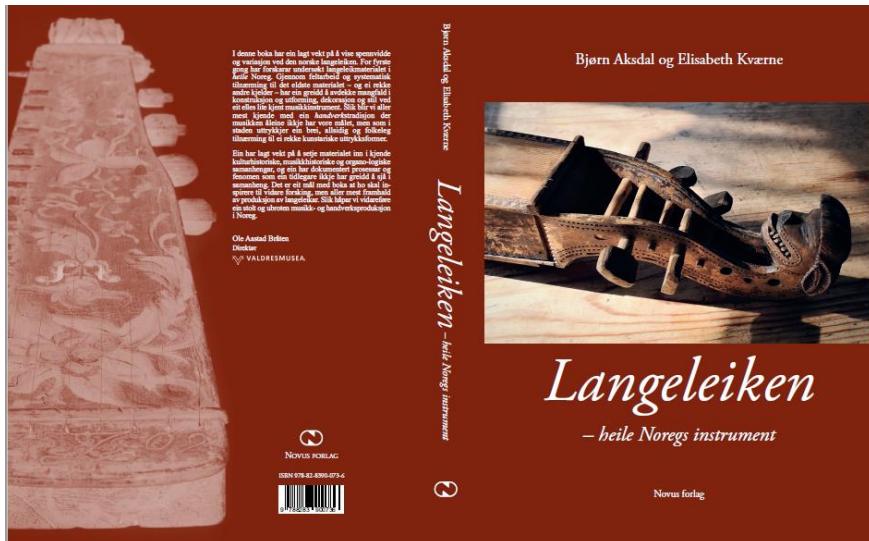
Unni Løvlid og Håkon Høgemo presenterte sine prosjekt, og eg var invitert for å prate om "Høyre du, mann!" og langeleikboka som snart kjem.

Eg spelte også, på langeleiken Knut Opheimsbakken har laga, som ein stilkopi av leiken til Berit på Pynte. Og dansedokkene var med og gjorde ein brukbar innsats. Det er interessant å legge merke til at dokkene særleg vekker interesse blant dei som ikkje har noko forhold til folkemusikk, men heilt intuitivt let seg fasinere av dansinga!

Innlegga vart strømma, eit godt alternativ for dei som ikkje våga seg til byen!

Langeleiken, heile Noregs instrument

Etter 10 års jobbing er boka «Langeleiken, heile Noregs instrument» på trykkeriet! Den kjem neppe før jol, men på nyåret. Vi planlegg boksepp i Oslo og ein langeleikkonsert på Valdres Folkemuseum i februar.

Omslag av boka. Foto: Lars Asle Vold

Boka er på nesten 600 sider, men hundrevis av foto, så det er mykje å lese! Bjørn Aksdal og eg har ansvar for kvar våre kapittel, men står saman om innhaldet. Sjølvsgart er det mange som vil sakne akkurat deira kjelde, deira innsats og det nett du tenkjer er viktig. Då er det berre å seie at det er mykje meir stoff som kan og skal bli brukt i artiklar og foredrag framover!

Når satsinga Viral langeleik no ligg ute, er det mykje å ta tak i for deg som vil bruke tid og kjærleik på dette fantastiske instrumentet vårt!!

Elisabeth Kværne

Langeleik på Fron i Gudbrandsdalen

Tekst: Rasmus Kjorstad

Eg hadde i fleire år høyrt gjete at det skulle vera ein langeleik på nordgard Rolstad, som er grannegarden til til garden eg vaks opp på, nordgard Kjorstad på Sør-Fron. Nordgard Rolstad er på daglegtale kalla Fautgarden, etter at futen Pramkjøpte garden i 1738. Endå meir nysgjerrig vart eg da bessmor mi, Ragnhild Kjorstad (f. 1925) fortalte meg om ho som hadde spelt på instrumentet. Rønnaug heitte ho, og var einaste jenta i ein syskjenflokk på fem. «Oss e få såmå folkje» merkte bessmor meg, på herrar vanlege måte. «Guten spelte fele og jenta spelte langeleik, å æille va utrule musikalske», fortalte ho etter si bessmor, Mari Dalseg (1870 – 1943). Rønnaug Tostensdotter (1807 – 1880) var frå sygard Dalseg, men gifta seg med Johannes Rolstad og såleis vart ho gardkjerring på Fautgarden. Eg ringde Erik Rolstad som driv garden i dag, og spurde han om det var interesse i å setja i stand leiken. Det var det, og eg måtte berre få låne han. Oddrun Hegge sette i stand leiken slik berre ho kan, og leiken gav lyd frå seg for fyrste gong på – ja, kanskje 130 år!

For meg som spelemann var det sjølvsagt skalaen som var av størst interesse. For sjølv om eg har arva den store interessa for lokalhistorie og slekta vår av far og bessmor, er det musikken eg brenn for og arbeider med. Skalaen ser ikkje ut til å ha vore endra, heldigvis, og er nykjylen inn til mi store interesse for langeleiken. For kva andre instrument kan lære oss kva for tonar dei brukte før? Vi har sjølvsagt lydopptak langt attende, og ein og annan innsamlar har merkt seg tonar som skil seg ut frå den piano-tempererte skalaen, men ikkje i nærleiken av slik langeleiken syner oss. No kunne eg sitja i leilegheita vår i Oslo og spela på same instrumentet g høyre dei same tonane som Rønnaug hørde på slutten av 1800-talet. Akkurat dei same. Slik ville ho ha det.

Det finst mange langeleikar som er tatt vare på i Gudbrandsdalen, nokre er på museum og nokre er i privat eige. Vi har namn på utøvarar frå 1600-talet og fram til utpå 1900-talet, og nokre få slåttar er knytt til instrumentet, men elles må ein seie miljøet er lite i Gudbrandsdalen i dag. Medan eg studerte i Oslo fekk eg timar med Marit Steinsrud og Anders Erik Røine. Det var god

Rolstadleiken

Foto: Oddrun Hegge

hjelp i starten. Fele har ege spelt sidan eg var sju år, og med ein god del slåttar i hovudet har eg byrja og overføre til langeleiken. Som felespelemann ligg det rytmiske i bogen, og dette har eg nesten utan unntak overført. Strøka, på bogen eller klonkepinnen går på kryss og tvers og følgjer slåtten, og såleis kan springleiken svinge like godt på langeleiken som på fela.

Brørne Hans P. og Rasmus Kjorstad. Foto: Johannes Selvaag

No har langeleikspelet mitt vore med på to utgjevingar, nemleg på Morganrode si platen »Du milde verden» (Ta:lik Records 2020) og plata «Kjære min maur» (Ta:lik Records 2020) som eg gav ut saman med bror min, Hans P. Kjorstad. Våren 2022 gjev eg ut mi fyrste soloplate, som i tillegg til ein god del solo fele innehold seks spor med «langeiken henna Røynnaug». Eg lurer på kva ho hadde sagt om ho hadde hørt det.

Noko å tenkje på til jul? Langeleikkake! Foto: Inrid Lingaas Fossum

TIL KJELDENE

Kyrkjekonsert i Volbu kyrkje

Med ein gamal vals etter Anne Windingstad starta Møsystadn forteljinga om tre viktige kjelder for langeleiktradisjonane i Volbu. Møsystadn som består av Bjørg, Marit og Kari Steinsrud hadde sett seg godt inn i livet og spelet til Anne Windingstad (1847 – 1932), Marit Jonsrud (1859 – 1930) og Ingrid Skattebu (1887 – 1971), og saman med Stein Villa gav dei oss eit godt bilet av desse tre gjennom ord og tonar. Kvinnelege utøvarar i folkemusikken er sjeldan nemnt i skriftlege kjelder, og denne konserten var eit ynskje om å heidre desse.

Anne Windingstad, fødd Dahle, var den eldste av dei, og både Marit Jonsrud og Ingrid Skattebu hadde fått grunnopplæringa si hjå henne. Marit Jonsrud var den av dei som for vidast omkring. Ho reiste rundt i landet og hadde konsertar, og her finst det kjelder som fortel at ho var vel ansett som langeleikspelar. Då den danske musikhistorikaren Hortense Panum vitja Valdres i 1916 -17, skrev ho ned 11 låttar etter Marit, låttar som blir brukt også i dag.

Ingrid Skattebu, fødd Hegge på Gjæro, er direkte kjelde for Møsystadn. Her fekk dei lære det grunnleggjande langeleikspelet og gode låttar som er aktivt i bruk enno. Ingrid vart tidleg enke og dreiv garden i Brøta fram til 1958. Etter at ho selde garden

og flytte nedpå Vangen, opna ho saman med dottera Ingebjørg heimen sin for ungane i grannelaget som hadde lyst til å lære å spela både langeleik og piano.

På konserten i Volbu kyrkje fekk vi både sjå og høre mange av instrumenta som var brukte av desse kvinnene. Kvelden var vakkert bunde saman med forteljingar, opplesingar og spel som viser samanhengen mellom før og no. Som Eli Vatn sa då ho takka for konserten: «Musikken heng saman, forteljinga rundt seier noko om trådane frå kvinne til kvinne».

Konserten vart avslutta med at vi fekk lære ein song etter Ingrid Skattebu etter opptak i arkivet på Valdres Folkemuseum.

Denne konserten blir også halden på Riksscenen laurdag 29. januar kl 19.30.

Tekst og foto: Gunvor Hegge

Dette arrangementet vart avlyst denne gongen på grunn av smittevern, men vi kjem tilbake på nyåret. Filmene blir i fyrste omgang lagt ut på hilme.no. Fylg elles med på heimesida vår og facebook.

KLANGEN FØR FELA

28.-30. januar 2022

støttet av Norsk kulturråd

Konserter og kurs i eldre
folkemusikkinstrumenter
joik og kveding

Riksscenen
Schous Kulturbryggeri
Trondheimsveien 2

Kursinformasjon og påmelding (innen 20.01.2022) på
www.deltager.no/event/kff2022

RIKSSCENEN

Klangen Før Fela 2022

Klangen Før Fela

28.-30. januar 2022

Riksscenen i Oslo

Kurs, instrumentmakertorg, seljefløytespikking, foredrag og konserter

Arrangører:

Norsk Lur- og Bukkehornlag, Norsk Kvedarforum, Norsk Langeleikforum,
Norsk Munnharpeforum og Juoigiid Searvi i samarbeid med Riksscenen
Støttet av Norsk kulturråd

Instruktører:

Kveding: Øyonn Groven Myhren, Lars Fivelstad Smaaberg **Langeleik:** Magnhild Karsrud, Solveig Vatn Weisser, Ingrid Lingaas Fossum **Munnharpe:** Bernhard Folkestad, Jon Bugge Mariussen, Tom Willy Rustad **Lur og bukkehorn:** Eilif Gundersen **Joik:** Kirsten Marit Olsen, Thorvald Hansen **Harpe:** Stein Villa **Seljefløyte:** Silje Hegg

Fredag 28.01

Kl. 18.00 **Klubbscenen:** Velkomst, registrering, presentasjon av kursholdere, orientering og sosialt samvær

Kl. 20.00 **Hovedscenen:** Bestillingsverket «**Tolgabukk**» med Karl Seglem, Eli Storbekken, Bendik Smedåsgjelten Qvam, Håkon Høgemo, Erlend Viken, Irene Tillung, Olav Torget, Anders Bitustøyl, Jarle Vespestad og Kåre Opheim
Bill. kr. 100 for kursdeltagere / ordinære billetter kr. 250 / 200

Lørdag 29.01

Kl. 09.00 Registrering av deltagere

Kl. 09.30 **Hovedscenen:** Orientering og informasjon om seminaret

Kl. 10.00 Kurs

Kl. 12.00 Lunsj (ikke inkludert i kursavgiften)

Kl. 13.00-16.00 Kurs

Kl. 16.00-18.00 **Instrumentmakertorg:** Stein Villa, Sverre Jensen, Magnar Storbækken, Bodil Disen, Simen Roheim Iversen, Oddrun Hegge, Sverre Heimdal, Niels Røine, Øystein Husemoen

Kl. 18.00 Middag (ikke inkludert i kursavgiften)

Kl. 19.30 **Hovedscenen:** Konsertprogrammet «**Til kjeldene våre - LangeleikMøsystadn**» Marit Steinsrud, Bjørg Marie Berge, Kari Steinsrud og Stein Villa spelar og fortel

Konsert med kursinstruktørene og dans

Gratis for kursdeltagere / billetter kr. 180 / 150

Søndag 30.01

Kl. 10.00-12.15 Kurs

Kl. 12.30-13.30 **Hovedscenen:** «**Fra note til framføring**» ved Bjørn Sigurd Glorvigen

Kl. 13.30-14.30 Oppsummering og avslutning

(Med forbehold om programjusteringer)

Facebook: Klangen Før Fela 2022

www.kvedarforum.no www.langeleikforum.no www.munnharpe.no

www.samidaiddar.no/juoigiid-searvi www.riksscenen.no

Norsk Lur- og Bukkehornlag finner du på Facebook

Medl.: kr. 550,- / ikke-medl. kr. 750,- / studenter kr. 450,- / barn under 12 år gratis

Påmelding innen 20. januar 2022 på www.deltager.no/event/kff2022

NORSK LANGELEIKFORUM

Innkalling til årsmøte i Norsk Langeleikforum

Tidspunkt: søndag 30. januar kl. 14:30

Sted: Riksscenen

Innkomne saker må være styret i hende innen 15. januar: sendes på e-post til ingerellen.k@gmail.com

Sak 1 Godkjenning av innkalling og saksliste

Sak 2 Valg av ordstyrer, referent og tellekorps

Sak 3 Registrering av de med stemmerett og fullmakt

Sak 4 Årsmelding

Sak 5 Regnskap

Sak 6 Fastsettelse av medlemspengar

Sak 7 Arbeidsplan for 2022

Sak 8 Budsjett

Sak 9 Valg

Sak 10 Innkomne saker

Heimeside: www.langeleikforum.no
facebook: Norsk langeleikforum
e-post: langeleikforum@gmail.com

NLF ynskjer alle

Medlemspengar 2022: 200 kr

GOD JUL

Kontonr. 1503.14.71807

GODT NYTT ÅR

Vipps: 136475

